

DE KRACHT VAN HOOP

Als de coronacrisis ons iets leert, dan is het wel het besef dat ieder zijn eigen weg moet vinden in het omgaan met deze crisis. We moeten laveren tussen licht en duister. Er is slecht en goed nieuws. Er zijn faillissementen en bedrijfstakken die grote winst maken. Er is een toenemend protest tegen de sociaal beperkende maatregelen van de regering en het vertrouwen in de politiek is gestegen. Er is een grotere sociale segregatie door de coronacrisis, en het vertrouwen in elkaar is toegenomen¹.

Zoals het bij een crisis betaamt, worden we op onszelf teruggeworpen. Wie ben ik en hoe reageer ik op mijn omgeving? Kan ik de crisis benutten om er sterker uit te komen of word ik beschadigd en verzwakt als mens? Hoop is hierin een belangrijke deugd; een die verwijst naar een innerlijke attitude en niet afhankelijk is van wat er in de wereld gebeurt².

Niet alleen persoonlijk moeten we kunnen dansen met licht en duisternis, maar ook op organisatie- en nationaal niveau. Je ziet dagelijks de strijd om die afweging in de media: zoveel hoofden, zoveel meningen. De tijd zal leren of de regering juist gehandeld heeft. Dat is ook een kenmerk van crisis: handelen terwijl niet alle informatie bekend is. En dat vraagt om visie en inzicht vanuit het moreel kompas. Waardoor kunnen mensen en organisaties doorgaan en zijn samenlevingen in staat om dergelijke crises te overleven? Is het hoop die ons in beweging houdt? Volgens Erich Fromm³ leven 'naties en samenlevingen

door middel van hoop, geloof en kracht (fortitude). Hoop is de menselijke drijfveer als uiting van leven. Het is een kwetsbaar plantje, groeiend in de innerlijke scheur tussen beheersingsdenken en kwetsbare onzekerheid, tussen maakbaarheid en vergankelijkheid, tussen feiten en verlangen.'

Zonder geloof, hoop en liefde zullen de mens en de samenleving door gebrek aan vitaliteit een irrationele destructiviteit ontwikkelen, aldus Erich Fromm. Scharmer⁴ sluit zich hierbij aan. Hij beschrijft dat de collectieve afwezigheid, het gevangen zijn in oude systemen, het niet in verbinding zijn van samenlevingen, uiteindelijk zal leiden tot vernietiging van democratische fundamenteën en sociale cohesie. In die spanning beweegt ons leven.

In die zin is leven vanuit hoop niet vrijblijvend. We hebben allemaal een rol in het vormgeven van de wereld van morgen. Laten we dat doen vanuit ons moreel kompas en de moed die daarbij hoort om dat uit te dragen. Dat brengt mij bij het bekende en nog altijd relevante adagium: 'Mensch durf te leven'.

1. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 'Verwachte gevolgen van corona voor de opvattingen en houdingen van Nederlanders', de derde publicatie in een reeks van vier over corona, 18 juli 2020.
2. Johan Bouwmeester en Marianne Luyer, *Waardegedreven Leiderschap, dansen met licht en duisternis*, *Aspekt*, 2017.
3. Erich Fromm, *De Revolutie van de Hoop*, Bijleveld uitgeverij 1968.
4. C. Otto Scharmer, *U-theory, Leiding geven vanuit de toekomst die zich aandient*. Christoffor, 2009 en *Turning Toward Our Blind Spot: Seeing the Shadow as a Source for Transformation*, 29 juni 2020, MIT.

Marianne Luyer is kerndocent en moderator bij Avicenna, Academie voor Leiderschap, lid van het netwerk The Midfield en adviseur bij het Nationaal Register.

